

UJ

KELLET

ZSIDÓ-POLITIKAI-NYELVI

Jelszavak felett

Nem akar ez a cikk választási agitáció lenni, se kortesbeszéd jobbfelé vagy balfelé, végezzék csak el a lelkes és vérmes pártok egymásközött. Tegnap számunkban lojálisan helyetadtunk a pártok választási felhívásainak s nekünk nem lehet egyéb dolgunk ma, mint-hogy valamenyi fölött újra meg-újra leszögezzük felfogásunk fontosabb alapelveit. Az Uj Kelet a nemzeti zsidóság erdélyi lapja. Ami jelszava van, az részben már felépült, részben építélemben levő eszmék homlokára került, részben pedig olyasmi, ami várja, hogy épüljön alá valami. Minden más jelszó, amely nem a munkát célozza, amely nem arra törekszik, hogy előbb-utóbb valamely megalkotott eszme homloka alá kerüljön, üres és destruktív. Nyíltan szölvá, mi a destruktíót is hasznos munkának tartjuk, de csak ott, ahol korhadt és elavult dolgok állják útját az újabb, a fejlődőtebb életnek. De a zsidó nemzeti gondolat még olyan új, hogy itt a destruktíónak semmi feladata nem lehet. A friss malter még meg sem száradt, nekimenni, leütögetni nem szabad, meg kell várni, mi lesz az építéssel. Hogy a hasonlatot érzékeltetővé tegyük, azt kell mondanunk: imhol Palesztina! Ugyebár, ott semmi helye a rombolásnak, mert ezt az évezredek szomoruan elvegezték. Ott minden rom, meddő, szántatlan, vetetlen, ott csak díszíteni és támogatni lehet mindentféle munkát. Nem szabad néznünk, hogy az uttörő chaluc régi és elavult rendszerű szekereivel, faekével, girhes öszvérekkel dolgozik, nem szabad őt kritizálnunk ezért. Kétségtelen, hogy legmodernebb acélszerszámokkal, gőzekével és motoros boronával többremenne, de ha nincs gőzke és nincs motoros borona és nincs még primitív faekéje se, csak tiz körme van, amivel felkaparja a földet, amelybe verejtékét és vértét hullassa, illik-e őt ezért ócsárolni? Csak segítenünk lehet, vagy ha nem tudjuk segíteni, nézünk szeretettel és csodálkozással és várjuk meg az ő jobb esztendőjét, amikor vére és verejtéke árán szerzi meg majd az élete modernebb munkaszükségeit.

Mi nem bírunk és nem bicsinyelünk le egyetlen jelszót sem, amely mögött a zsidó építés komoly szándékai vajudnak. Mi magunk sem vagyunk elragadtatva a cionizmus eddigi eredményeitől, mi magunk is belterjesebb és céltudatosabb munka után kiáltunk, nemcsak munka után, emberek után is. Am jöjjenek a tehetségek mindenfelől, jöjjen a komoly munkaszerzés, keleti ildomosággal, meghajtuk magunkat és odatessékéljük őket a munkához. Mert a zsidó nemzeti mozgalom demokráciája minden gondolkodást befogad, minden irányból szívesen várja a munkát. Hogy a Palesztina-munka el van hanyagolva, ezt a tényt mi a tizenhétédiki kongresszus alkalmával konstátáltuk, megirtuk, hogy az elmúlt esztendő inkább a szavak, mint a cselekedetek esztendje volt s abban reménykedtünk, hogy az elkövetkezendő inkább a cselekedeteké mint a szavaké lesz. Nemeszser megirtuk, hogy a Keren Hajjeszod, az országépítőalap mindenél fontosabb. Nem is cionista ügy, de zsidó-ügy. Minden zsidónak belső lelki ügye. De tisztelettel tiltakozunk az olyan kortesfogások ellen, amelyek össze akarják zavarni a zsidó sportegyesületek fontosságát a Keren Hajjeszod fontosságával. Azért, mert a Keren Hajjeszod mindennél fontosabb, nem lehet ezzel a jelszóval destruálni az építő zsidó sportpályák

és sportegyesületek fontosságát. Igenis, ez is fontos, épen a zsidó nemzeti gondolat szem-pontjából fontos, ép. testben ép. öntudat. S mi a zsidóság elsatnyult testi szervét akarjuk öntudatosabbá tenni, az ép. testi szervekből akarjuk felépíteni azokat a szerveket, amelyek akkor is erősítik a zsidóságot, ha egyelőre a sport gondolatában tömörültek. Igenis, fontos minnekünk, hogy Erdély minden zsidó községében sportegyesület legyen, mert ezek a sportegyesületek fognak végeredményben minden zsidó ügyért dolgozni, a Keren Hajjeszodért elsősorban.

Mi a szélsőjobb megyéjén sem haladunk, a szélsőbalén sem. De mindkét megye kedves nekünk, hogyha célhoz vezet. Nem egyetlen ut viz Palesztinába, mondotta a tizenhétédiki kongresszuson Weizmann és mi siettünk aláírni. Mi is azt mondjuk, hogy ne csak fizlet- és pénzemberek vándoroljanak Palesztinába, hanem lelkes, ifju munkások és chalucok, de mi hirdetjük egyuttal a zsidó foglalkozások egészségés átcsoportosítását és hirdetjük, hogy igenis, addig, amíg a zsidóság között több az fizlet- és pénzember mint az

csoportos munkás és a lelkes ifju chaluc, mintsem az az fizlet- és pénzemberek és az egészség munkásokat pedig úgy fogjuk megteremteni, hogy minden eszközzel megszerez-zük nekik az egészségét, tehát ha kell, sport utján is és minden módot megragadnak, hogy a munkaspályákra tereljük őket. Öröm számunkra az ifjuság csoportjának az a követelése, hogy ne csak Clujon, de egész Erdélyben terjesszük a héber nyelvet. Rendben van. De ne maradjon ez csupán követelés, ne csupán jelszó és ne csupán kortesbeszéd, legyen cselekedet. Am menjen az ifjuság, vigye szót Erdélyben a héber nyelvet, hozza meg azokat az áldozatokat, amiket Clujon a lelkes kevesek, pénztelen pénzemberek és küzködő tanárok meghoztak. Kényelmes „legyen”-nel ezt elintézni nem lehet. Nem különösen akkor, ha ez a legyen csak gáncs akar lenni és kritika, amiért még nincs egész Erdélyben héber oktatás. Ezek után mi sem kívánunk egyebet, minthogy a zsidó nemzeti propaganda legyen őszinte és tisztuljon meg az izléstelen és hangos stílustól. A fő a tiszta, produktív és demokratikus cionizmus.

Ausztria agitációs szabadságot követel Nyugatmagyarországon

Román magyar perszonálunió? — Cantacuzino herceg.
magyar trónjelölt — Csehszlovákia és Jugoszlávia leszerel

— Az Uj Kelet tudósítói —

Magyarország az antantnak a detronizálásra vonatkozó minden követelése előtt kapitulált. Bizonyos, hogy a szövetségesek jöndulatu előzékenységet tanúsítottak a magyar kormányval szemben, különben a trónfosztási akció mégse bonyolódott volna le ilyen simán. Az antant nagyhatalmak tudomásul vették és kielégítőnek találták a detronizálási törvényt, a pótló hivatalos magyarazattal együtt, amely a Habsburgok megválasztásának lehetőségét is kizárja.

Külön törvény nem mondja ki ugyan ezt, de az antant nem is ragaszkodik hozzá: elégségesnek tartja a hivatalos magyarazatot. Ezzel az utolsó diplomáciai lépéssel véglegesen lezárult az a konfliktus, amely csaknem háborúba döntötte Középeurópa Keletét. A hisantant is megnyugodott és szükségtelenné tartja a fegyverkezés föntartását.

Magyarország pedig, minthogy elmúltak már a közvetlen veszély pillanatai, sietve visszacsinálja azokat az intézkedéseit, amelyeket az első idők hevesességében végrehajtott. Horthy amnesztia-rendelete után, amely kegyelmet ad nemcsak a nyugatmagyarországi felkelőknek, hanem a királypuccs feloláltjainak is, egymásután rehabilitálják azokat a politikusokat, akiket még alig néhány hete hazaárulással vádoltak és a haza ellenségének bélyegezték meg. A királykaland értelmi szerzői, akiket a kormányzói kegyelem nem ériát, a kormány és a pártok jóvoltából

egymásután igazolnak sikkít.

Ilyen példa Andrassy Gyula esete. Andrassyt Apponyi mosta ki a királykaland vádjából és hozta ki fogságából. Ez még nem volt elég, politikailag is rehabilitálni kellett. Ez is megtörtént. A keresztény nemzeti párt, miután a vizsgálat, szerintük Andrassy ügyét tisztázta, már nem tartja érdemtelennek a pártelnökségre, sőt visszahívja erre a pozícióra.

Károly detronizálásával kapcsolatban most ismét sok szó esik

a román-magyar perszonál unió eszméjéről.

Nem új terv és az sem új, hogy ennek a tervnek Bethlen gróf — aki akkor, mikor először vetette fel, még nem volt miniszterelőnök, — a szószólója. A budapesti sajtó nem hallgat erről a tervről. Így például a Budapesti megjelenő „Az Ujság” írja, hogy Cantacuzino román herceg néhány nap óta Budapesten tartózkodik, ahol a vezető magyar politikusokkal tárgyal. Sejteti, hogy ezeknek a tárgyalások nagy figyelmet kell szentelni. A berlini sajtó már arról is tud, hogy Cantacuzino herceg nem a román-magyar perszonálunió létrehozásáról tárgyal Budapesten a vezető politikussal. Cantacuzino, a berlini lapok szerint, a magyar trón jelöltje. Ez nem perszonálunió ugyan, de mindenesetre

román-magyar érdekössesség.

A berlini lapok szerint a herceg mellett különösen Perényi Zsigmond báró, volt belügy-miniszter fejt ki nagy agitációt. A herceg tárgyal Bethlen miniszterelőnökkel is. Az „Az Ujság” abból sz alkalomból megemlíti, hogy Mocsonyi, a román király fővadászmestere Bethlen nagybátyja.

A királykaland lezárult, előtérbe lépett tehát ismét Nyugatmagyarország ügye, amelyet egyidőre elnyomtak a királypuccs izgalmai. Az csapatok kezdenek előrenyomulni a felkelők által kiűrt területen. Bécsbe érkezett jelentések szerint a visszavonuló felkelők mindentűt megrongálják a telefont és a távirót. A telefonösszeköttetés

Bécs és Budapest között megszakadt.

Kövés kihatás van rá, hogy a soproni népszavazás alatt elégséges szövetségközi katonai tartja majd megszállva a népszavazási területet, hogy ezzel biztosítsa a népszavazási szabadságát. Pedig Ausztria első követelése, hogy a népszavazás lebonyolítása alatt magyar katonaság ne legyen a népszavazási területen. Azonkívül Ausztria hétnapos agitációs-szabadságot követel.

A dési cionisták óvoda-akciója

— Az Uj Kelet tudósítójától —

Dési elvtársaink évek óta fáradoznak egy modern héber óvoda felállításán, de ez mindaddig a súlyos lakásvizonyok miatt nem valósulhatott meg. Most egy kiváló és rendkívül kedvező házvétel segítségével nemcsak a héber óvoda problémája nyerhetne megoldást, de a ház tágas helyiségei lehetővé tennék, hogy az egész cionista élet odakoncentrálódjék. Estélyeket, felolvasásokat és egyéb összejöveteleket itt rendeznék és ugyancsak itt nyerne elhelyezést a cionista helyi csoport irodája is. A gyönyörű terv megvalósítására dési elvtársaink erőfeszítést indítottak és a következő felhívással fordulnak a zsidókhoz.

Zsidó testvérek!

Egy rég óhajtott magaslatos zsidó gondolat jutott a megvalósulás stáiumába. Dési város zsidósága már régen célul tűzte ki magának egy zsidó gyermekkert „Gan Jeladim” létesítését. Ennek tényleges megvalósítását eddig hátráltatta az a körülmény, hogy egy minden tekintetben megfelelő helyiség nem állott rendelkezésünkre. A dési cionista csoport ügyvezetői — mely az óvoda-kérdést napirendre tűzte s azt az általános óhajnak megfelelően állandóan napirenden tartotta, e célra már egy szerényebb összeget egybe is gyűjtött, hosszasan fáradozások után sikerült egy olyan megfelelő telekkel rendelkező épületre szert tenni, mely nemcsak tökéletes alkotásnál, fekvésénél és minden tekintetben ideális jellegű fogva, hanem anyagi szempontokból is teljesen megfelelő, nemcsak a kitűzött célnak, hanem a mi kultúrteremtésünk centrumát is képezendi majd.

Az óvoda felállításának első követelménye a kulturális törekvéseinknek. A zsidó eszmét, a zsidó nemzeti gondolatot fajunkhoz és vallási tradícióinkhoz való ragaszkodást első sorban a zsenge gyermekszívekben kell elhivatnunk, hogy zsidó hitünknek és zsidó nemzetünknek lelkes hirdetőivé váljanak.

A létesítendő óvoda a legszigorubb tradícionális szellemben fogja nevelni az új generációt. Ezen elvet igen szigorúan domborítják ki és biztosítják alapszabályaink.

Másrészt az óvoda felállításának egy messza-menő szociális cél megvalósítását is jelenti. Különös jelentőséggel bír ez a mai válságos lakásvizonyok közepette, midőn a zsidók túlnyomó része agronzsult lakásokba szorult, ahol a gyermekek nevelése, higiénikus gondozása nemcsak az említett anyagi okoknál, a szülők elfoglaltságánál és más szociális körülményeknél fogva is, leküzdhetetlen nehézségekbe ütközik. Ez pedig a gyermek testi és szellemi fejlődésére rendkívül hátrányokkal jár.

Az óvoda megadja gyermekeinknek azt, mitől a sors mostohaasága megfosztotta őket,
a) tágas, jól szellőző, jól fűtött, napfényes helyiséget

b) télen-nyáron a szabad levegőn, gondos felügyelet mellett való szórakozást

c) a kor és a tradícionális követelményeknek megfelelő nevelést, mely a lélek és test harmonikus fejlődését tartja szem előtt

d) a gyermekek a nap túlnyomó részét, okleveles héber óvónő felügyelete alatt az óvodában fojgák tölteni s ezáltal súlyos és nehéz gondokat vesszünk le sok zsidó szülő válláról

e) a gyermekek testi fejlődését és egészségügyi állapotát az intézet orvosa állandóan szakzerű figyelemmel fogja kísérni. E tekintetben a szülőket és az intézet vezetőségét a szükséges utasításokkal és támogatásokkal fogja támogatni.

Zsidó testvérek, asszonyok, leányok, férfiak!

Tegyétek lehetővé, hogy a fentírt zsidó nemzeti célokat mielőbb tettekre válthassuk, kérő szavunknak engedjétek utat nemcsak zsidó szívekhez. Mentsetek meg a jövődőt, tegyétek erőssé hitben és lélekben a jövő nemzedéket, mely áldóan fog egykoron a ti nevetekre emlékezni.

Az adományozók nevében méltó módon leendő megörökítéséről az intézet kuratóriuma gondoskodni fog.

A nemess adakozók kéretnek küldeményeiket Dux Mór bankigazgató ur Dej-Dés címre eljuttatni.

Dés, 5682. márcshsvan hó, 1921. november hó. Zsidó ádvözlettel

Az Előkészítő Bizottság.

Palesztinai hírek

— Az Uj Kelet tudósítójától —

Az angol „Instructional Films Company” cég nagyszabású történelmi filmen dolgozik, amely a palesztinai hadjáratot fogja megörökíteni. A munkálatokban George Anton neves történettudós és Lord Allenby, Palesztina volt katonai főparancsnoka is részt vesznek.

A palesztinai ipar és kereskedelem fejlesztésére Kovnóban egy csoport zsidó nagykereskedő részvénytársaságot alapított. Jaffai és haifai szakemberek biztosították az alapítót, hogy minden magánkezdeményezést szívesen fogadják Palesztinában. Az új vállalat neve „Chavul”.

Az ismert Friedmann és Kobietz cég konzervgyárat létesített Jeruzsálemben. A gyár tulajdonosai beszüntették lengyelországi fűtőműket és a modern gépeket Palesztinába szállították.

Tel-Avivban most jelent még a „Hamme-handesz” című héber technikai szaklap első száma. Az új lapot a Héber Technikai Társaság adja ki s felelős szerkesztői Goldmann és Seiden palesztinai mérnökök.

A Zsidó Nemzeti Alap birtokába vette az Emek Jezreelben vásárolt új földterületeket s a talajjavító munkálatok már meg is kezdődtek. Elsősorban a vidék helyrajzát s öntözési tervét készítik el. A munkálatokat Pinchasz Ruthenberg orosz mérnök vezeti.

Jaffai távirat szerint a palesztinai családok földmunkások szervezetbe tömörültek, melynek választmányát megbízták, hogy a munkások speciális érdekeit képviselje. Az első gyűlésen, amelyen nagyszámu delegátust vett részt, az egyes kolóniák kívánságait állították össze, melyek főleg a családok emberek bevándorlására s munkalehetőség biztosítására vonatkoznak. A kulturális kérdések feletti viták során a gyermeknevelésre vonatkozó kívánságokat állapították meg.

A Jordánon-tuli arabok vezetőemberei azt követelik Abdullah emirtől, hogy az ország jövőjére vonatkozólag semmire se vállalkozzék az ő tanácsuk bevonása s az illető delogra vonatkozó véleményük kikérése nélkül.

Jaffa kormányzója a mult héter minden-nemu tüntetést megtiltott. A tilalom összefüggésben van azzal a tervbevett arab tüntetéssel, melyet november másodikán akartak a Balfour-deklaráció ellen rendezni s azt célozza, hogy a zavargásokat előre meghússítsa. Sajnos, Jeruzsálemben az előzetes rendszabályok dacára is súlyos zavargások voltak.

Mordecháj ben Hillél Hakohen héber író, aki az utolsó öt hónapban Achad Haamnál tartózkodott Londonban, — mint a „Haarec” írja — visszatért Jeruzsálemba Kijelentette, hogy Achad Haam egészségi állapota lényegesen javult s még a tél folyamán Palesztinába aknr költözködni. Egyelőre azonban még nem biztos, hogy Achad Haam Jeruzsálemben fog e letelepenni, vagy pedig Haifában, ahol birtokot vásárolt a technikum közelében. Valószínű, hogy a telet Tel-Avivban fogja tölteni. Achad Haamnak — mint Hakohen mondja — irodalmi és tudományos tervei vannak, különösen a biblia magyarázatra vonatkozólag. Legutóbb

szerkesztőbizottság működik

Irta: Ujvári Déter

Nagy fába vágta Stopperné a fejszét, de olyan asszony volt, aki szerette az akadályokat, mert erejét próbálhatta ki rajtuk. Ebben az esetben a következő akadályok merültek fel:

1. a telekkönyvvezető,
2. a K. O. Sz. elnöke,
3. a rasekol.

Bodonyban Galambos Ignác telekkönyvvezető volt a legnagyobb politikai potentát. Minden mozgalom, amelyből ő kimaradt, vagy amelyből kikapcsolódott, a saját zsejébe hullt. Stopperné nem skarta, hogy az ő sajtómozgalma ilyen kinos véggel szenvedjen ki, ennél fogva a bekapcsolás mellett döntött. Galambos Ignác telekkönyvvezető urat be kell kapcsolni a mozgalomba. Hát hozzálatott, hogy bekapcsolja.

— Érttem — szolt Galambos Ignác telekkönyvvezető ur — önök be akarják kebelelni a bodonyi politikát. Nem tudom, hogyan képzei el, nagysád, az eltelekkönyvelést? Figyelmeztetem rá, a dolog nehezen fog menni, mert a politika ingó jószág, nem ingatlan.

Az volt a szerencse, hogy maga a telekkönyvvezető is inkább ingó jószág, mint ingatlan, ha egyszer az az érdeke, hogy ingó legyen és ne ingatlan. Stopperné finom tapintattal célzást tett a tűzbiztosításra, amelyet Stopper halála óta Galambos monopolizált.

— Jó, nem bánom — adta meg magát Galambos — elvben nem ellenzem a lapala-

pitást, de bizonyos feltételeim vannak. Az első és legfontosabb ez: olyan tűzbiztosítási politikát követelnek, amely egyrészt a modern igényeknek, másrészt a demokráciának, végül pedig az én izlésemnek feleljen meg. A közönség izlésére fűtyülök.

Stopperné kijelentette, hogy ez egészen az ő nézete is.

— Dehát mik a garanciák? Mik a garanciák?

Stopperné finoman mosolygott:

— A kegyed személye, Galambos ur. Mert kegyed lesz a főszerkesztő.

Galambos olyan mozdulatot tett mint egy titkos tanácsos, mikor miniszterelnökséget ajánlanak fel neki.

— Nem, nem, én nem fogadhatom el, én tulságosan expozált férfi vagyok.

Stopperné megint mosolygott:

— Akkor a K. O. Sz. elnökének kíná-

lom fel a főszerkesztőséget.

A K. O. Sz. elnöke és a telekkönyv-

vezető véletlenül egy bórben láttak.

Galambos ur tehát ezt mondta:

— Ez már más. Így megoldható. Mint a

K. O. Sz. elnöke elfogadhatom. De mi lesz a

B. U. T. A.-val?

Stopperné nem idegenkedett egy kis árulástól, ha magasabb érdekeket kellett védeni és bár ő a B. U. T. A. szülöanyjának érezte magát, mégis elhatározta, hogy a drága cse-

csemét megfojtja.

— A B. U. T. A.-t — mondta energi-

kusan — beolvasszjuk a K. O. Sz. ba.

— Hát így menni fog. De mit szol mind-ehhez a rasekol?

Számolni kellett a rasekollal is. A rasekol részint az orosz rebbé, részint a Telekházy gróf zsidója volt és e kettős minőségben esküdt ellensége volt a demokráciának. Ezen bizonyos, hogy az minden követ és minden zsidót meg fog mozgatni, hogy a lapalapítást meghússítsa.

Most aztán harmadszor mosolygott Stopperné.

— Hát a rasekolt le fojják mángorolni. Kérem, mi egy vilárgórgánom leszünk es azt tehetünk, amit akarunk. A rasekolt lemángoroljuk és az ő helyébe kegyedet választják meg.

Ezzel minden akadály el volt hártva. Most már az anyagi bázisról lehetett tanácskozni. Ezt azonban elhárította magától Galambos.

— Kérem, nagysád, én egy idealista vagyok, az üzleti résszel nem foglalkozom. Nem, nagysád. Ha én egyszer főszerkesztő vagyok, akkor ne mondassák rólam, hogy pénzért vásároltam meg az állásomat.

Stopperné nem kapicálta, hiszen lényegében igaza van, aztán pénzembert lehet itt találni. Elment Feuer Maxihoz. Feuer Maxi konyított is valamit az újságráshoz. Tíz évvel ezelőtt felpozították es ez ekkor benne volt minden újságban. Azt is tudta, hogy kéziratról szedi az újságot.

— Nezze, Feuer ur, kegyed egy okos ember. Kegyed tudja, hogy a demokráikus po-

az arab nyelv megtanulásához fogott hozzá, mert Maimondest eredetiben szeretné olvasni.

A bécsi Agudasz Jisrael kommunikéje szerint az Agudának tavasszal tartott wieni konferenciáján elhatározott politikai akció, hogy a Palesztina mandátum negyedik szakaszát olyformán változtassák meg, hogy az általa képviselt ortodoxiát, mint egyenrangú félt vegyék bele, eredménytelen maradt. Azok a szó és írásbeli tárgyalások, melyeket az Aguda a londoni Colonial Office-szal június óta folytatott, kétségtelesen tették ugyan, hogy az angol kormány nines minden megértés nélkül az ortodoxia kívánásaival szemben, de — mint Churchill október 21-iki leveléből is kintünk — nem hajlandó a Cionista Világszervezetnek a mandátumtervezetbe már beiktatott jogait más területre is ráruházni.

Herbert Samuel fő kormányzó visszatért Jordánon tül utjáról, ahol Magír Aledvan sejk, az al-salti szultán fiának a lakodalma vett részt.

A palesztinai kormány igazságügyi államtitkárságának a vezetője, Norman Bentwich visszaérkezett Londonból, ahol a palesztinai alkotmány ügyében több hónapra át tartózkodott.

Két arab bandita, akiket rendőri felügyelet alatt Jeruzsálemba akartak szállítani, utközben leugrottak a vonatról és futásnak eredtek. A rendőrök üldözőbe vették a szökevényeket s mivel nem bírták utólrni, többször utánuk löttek. Az egyik bandita meghalt, a másik megsebesült, de ennek dacára sikerült elmenekülnie.

A zsidó és arab narancstermelők között megegyezés jött létre a narancstermés Angliába való exportálásához szükséges hajóér közös használata tárgyában. Eszerint a rendelkezésre álló hajóer 40 százalékát a zsidó, 60 százalékát pedig az arab termelők fogják megkapni. A felügyelőbizottságnak négy zsidó s négy arab tagja van.

Newyorkban a poelcionista Palesztina-bizottság meciatívájára több új chaluc-csoportot szerveztek, melyek gyors egymásutánban fognak kivándorolni. Az első, 80 emberből álló csoport már teljesen felkészülve várja az indulást.

litika a váltogazdaság híve. Hát mi mindenestetre mint lapkiadó, a váltogazdaság sziaztémájára fogunk támaszkodni. Kleinmann ur, udja, egy nagy karakter és egy nagy zseni és ő azt mondja, hogy az újságírók váltoblan-kettán írják a cikkeiket. Kegyed nélkül, Feuer ur, nem dolgozunk, ez egyszer bizonyos. Kegyedet az isten is arra teremtette, hogy egy nagy lap kiadósnőbe legyen.

— És mit kell kiadni? — érdeklődött Feuer Maxi.

— Hát időről időre egy kis kéziratot.

— Azt alá is kell írni, ugy-e?

— Minden kéziratot aláírnak. Nézze,

Rákosi Jenő kibocsát egy kéziratot, hát ő a kibocsátó és aláírja.

— Értem. Nem bánom, ha negysád akarja, leszek én a kibocsátó munkatás.

Hát ez is sikerült. Sőt nagyon is sikerült. Feuer Maxiban már rég bizsergett az az újságíró véna és még aznap leült és megírta ama bizonyos pofon történetét, aztán aláírta, mint elfogadó, Keinsorg Dolfi, aki annak idején adta a pofont, mint kibocsátó és Kuliner Móriccal, mint elfogadó írta alá a kéziratot.

— Nagyszerű — csodálkozott a tervbevett fő szerkesztő, mikor a próbariportot elébe terjesztették. — Milyen akkurátus emberek ezek az újságírók. Minden cikket aláírja az elfogadó, a kibocsátó és a forgató. Csak azt nem tudom: hogyan kell egy cikket prolongálni, ha lejár. Noda Kleinmann majd megmondja. Én semmiesetre se kérdezem, mert

Egymilliárd új bankjegy kibocsátásával meg lehet oldani a pénzválságot

A bankok memoranduma a király előtt — Blank Moric nyilatkozata a gazdasági válságról

— Az Uj Kelet tudósítójától —

Az ország közéletének ma egyetlen és legfőbb problémája a lei. Katasztrófa zuhanása alapjaiban ingatta meg a gazdasági életet, felborította a belpolitika mai rendjét, sőt egyes jelekből ítélve, Románia külpolitikai orientációjában is kezdi éreztetni hatását. A gazdasági válság bukással fenyegeti az államhatalom mai tényezőit és a kormány, hogy állását biztosítsa, kétségbeesett erőfeszítéssel igyekszik megmenteni a lei értékét.

Titulescu pénzügyminiszter Párisba utazott a minisztertanács felhatalmazásával, amely szerint 2800 kilogram állami aranykészletet leire értékesíthet. Titulescu Párisba érkezett és mára a lei a párisi és a zürichi tőzsdéken lényegesen szökött. A mai zürichi jegyzés 8-25, a tegnapi 2-50 el szemben.

A nagybankok külön akciót indítottak a lei érdekében. Memorandumot nyújtottak át a királynak, amelyben részletesen felsorolják az általuk szükségesnek ítélt intézkedéseket és rendszabályokat. Memorandumukban

a bankok a következőket ajánlják:

1. **Takarékosság.** Egyes külföldi követségek, felesleges missziók visszahívása, illetőleg feloszlata. Bent az országban a nélkülözhető hivatalok és színekurák megszüntetése.

2. **A behozatal teljes betiltása.** Megállapított naptól számított öt hétig csak az előzetesen vásárolt áru volna behozható, azon tul semmi. A közszükségleteket szigorú ellenőrzés mellett államilag fedeznek.

3. **A Smdex feloszlata és az export teljes szabadsága.** Az exportörök külföldi valutában fizetnek a kiviteli illetékeket. Az árut 50 százalékban idegen valutában legyenek kénytelenek értékesíteni.

4. **A bankjegyforgalom csökkentése,** a papírpénz fokozatos kivonása által.

A nagybankok külön jegyzéket is nyújtottak át az uralkodónak, amelyben egyenesen szenzációsnak mondható ajánlatot tesznek a romániai bankoknál elhelyezett külföldi betétekre vonatkozólag. Nem kevesebbről van szó, minthogy

a kormány helyezze zár alá a külföldi tőkések romániai bankoknál őrzött betéteit. Külön bizottságot állítanak fel, amely a

külföldi betétesek betéteik kifizetésére irányuló kérvényeit bírálják felül. A betét kifizetését a bizottság csak abban az esetben engedélyezné, ha meggyőződik róla, hogy a pénz nem fizétkadásra használják fel. Ellenkező esetben a bank megtagadja a betét kifizetését. Ez a rendelkezés, amennyiben a kormány magáévá teszi, kétségtelesen nagyban hozzájárulna a pénzkrisis szanálásához, kétségtelesen azonban az is, hogy az érdeklét külföldiek leghevesebb tiltakozását váltaná ki.

Miután a bankok küldöttsége a memorandumot a királynak átnyújtotta, Averescu miniszterelőlk is megjelent az uralkodónál. Az audiencia után a miniszterelőlk kijelentette, hogy a bankok előterjesztésével a minisztertanács haladéktalanul foglalkozni fog. Erre vonatkozólag Averescu tábornok tegnap beható megbeszélést folytatott Take Jonescu külügyminiszterrel és Argetoianu belügyminiszterrel.

A román gazdasági élet legtekintélyesebb pénzembere

Blank Moric is nyilatkozott a krízisről

és annak megoldásáról. Blank Moric neve már fogalomná vált a pénzügyben és kijelentései szakkörökön tul is érdeklődésre tartbatnak számot. Blank Moric, aki több nagy magánpénzügyintézet főnöke, radikális megoldást ajánl:

a Banca Nationala becsászen ki azonnali egymilliárd lei értékben új pénzjegyeket.

Fizessék ki ebből a függő adósságokat, a fennmaradó összeget pedig fordítsák az ország iparának és kereskedelmének felújítására.

— Mindenekelőtt ki kell jelentenem — mondotta Blank, — hogy a pánik teljesen indokolatlan. A bankok fizetnek a quichet ouvert és ezt folytatni is fogják, ha szükséges lesz. Meg kell azonban találni a pénzügyi elaszticitáshoz vezető módozatokat. Egymilliárd új bankjegy és a gazdasági élet hatalmas lendüllettel esne át a mostani krízisen. Ezt az intézkedést sürgősen kell fogantositani, mert más semmi nem alkalmas a válság megoldására. Minden tanácskozás, memorandumozás és tárgyalás ma fölösleges időpazarlast jelent.

A jelenlegi bankjegyforgalmat Blank Moric nem tartja nagyinak. Olyan ország, — mondotta — amelynek 16—18 millió lakosa van, 12 milliárd lei papírpénzforgalmat könnyen elbir. Bankjegy inflációról szó sem lehet, különben is nem elméleti megállapításokról, hanem sürgős cselekedetekről van szó. Vegül még az ország természeti kincsének kihasználásáról tett értékes kijelentéseket Blank Moric.

Az érdekes nyilatkozatban előadott erv olyan kézenfekvőnek és olyan eredményesnek látszik, hogy a jegybank bizonyára haladéktalanul kísérletet tesz vele. Az a veszely ugyanis, amely az egymilliárd kibocsátásával fenyegeti a pénzügyet, mindenestre lényegesen kisebb, mint azok az eredmények, amelyeket vele elérni lehet.

A gazdasági krízis ma tetőfokára hágott, pozitív intézkedés még nem történt. Az ország egész lakossága feszült figyelemmel várja a kormány minden idevágó rendelkezését.

A Zsidó Nemzeti Alap országunk földjéi akarja népünk köztulajdonába visszavásárolni, (aké a föld, azé az ország!), a Keren Hujjeszód a fejlett európai állami alaplait akarja lerakni e visszaváltott földön, a Tarbut-Kulturalap pedig a sivatagi vándorlás nevelési alapja.

Családi életetek bensőségét és melegét fokozzátok, ha gyermekeitek jövőjét megalapozó Tarbutnak adományoztok ünnepegeitek alkalmával.

még azt hinné, nem tudom. Már pedig egy fő szerkesztőnek mindent tudni kell.

Mánap már üszreült a szerkesztőbizottság.

— Uraim — mondta Kleinmann — mi egy világoránium leszünk, mi csak nagy nevekkel dolgozhatunk. Hát én azt proponálom: hívjunk meg neves embereket a laphoz, mert amennyiben önök tovább is az én személyomhez ragaszkodnának, ki kell jelentenem, hogy dilettánsokkal nem kompromittálom magamat. Elhatározták, hogy neves embereket hoznak.

A lap jövője, mint látni méltóztatik, biztosítva volt. Kleinmann ur annyira biztosított-nak vette, hogy még aznap elküldte az egyik Kleinmann — a tudóst, aki a tudomány, irodalom és művészet rovatvezetőjének volt kiszemelve — a másik Kleinmannhoz, a költőhöz, hogy kérjen tőle egy interjut:

1. Mondja meg a mester, kit tart a világ legnagyobb költőjének?

2. Mikor írta a mester legelső költeményét?

3. Hány költeményt ír meg a mester átlag egy nap alatt?

4. Melyik költeményét tartja a mester a legsikerültebbnek?

Kleinmann ur bohém szívelyességgel fogadta az interjuhólót, cigarettával kínálta meg és azt mondta, bár principialiter nem barátja az interjunak, ez esetben mégis a közérdekre való tekintetből nyilatkozni fog. De csak kivételesen. Egészen kivételesen.

És nyilatkozott.

Jom Kippur Kisenevben

— Az Uj Kelet kiküldött munkatársától —

Jom Kippur előestjét ünnepélyesebbnek, családiasabbnak képzeltem. Semmi különösebb nem látszott az utcán; öreg férfiak eszrogjaikat vitték haza, ősi szokás, hogy a sátoros ünnep előtt szerzik be a pálmáikat és az eszrogot, amit az illatos kócból az utcán és kihámoznak, szakértő szemmel nézgetik minden oldalról. Rendben van-e az az alsó horpadása, toronysszerű-e vajjon a kupkészdése, a rovatkák között nincs-e ráhajlott levél forradáshelye, mert az ünnepi gyümölcsnek szépnek kell lennie, jó növésűnek, szűzen tisztának.

Fonott nagy kalácsokat hordanak mindenfelé. Az utcákon a gyors-cipész dolgozik szorgalmasan. Mert itt a lábbeli sarkát az utcán javítják; az ember megáll, odátámaszkodik a suszter-cölöphöz, a segéd fölemeli az ember lábát, mint kovács a lőét, a mester megnézi, vakar rajta egyet a ráspollal, megkérdezi, gumisarak kell-e, megalkusznak és kezdődik a munka. Az ember türelmesen áll egyik lábán, míg a másikon patkolják és a segéd gondja, hogy a ló szerepére kárhozott áldozat, ha már tulajdonos idegeire megy az ügy, ne rugjon egyet amugy jó csikósan majster uram orrába. Keményen tartja; a végén leülteti, mert vagy elszibadt szegény, vagy a gerincét fájította, vagy a tüdejét markolta össze a görnyedés. Egy pohár vizet is kap, azután föláll, kihuzza magát, megnézi a cipőt, meggy és lopva néhányszor rápislant a patáira.

Majdnem kőznapi az utca képe. Valószínű, hogy a szűkebb otthonokban ugyanaz a sejtelen emelkedett hangulat, mint azokon a helyeken, ahol nem élnek tömegekben a zsidók. A sarokasztalon mécses a halottakért, az asszonyok fehér főkötőben, a családfő pedig a Kol nidre ima előtt megáldja gyermekeit.

Kol nidre...

Nem olyan korán mint mifelénk kezdődik itt az esti istentisztelet. Már jól besötétedett, amikor végre megkezdtek a kórus-templomban az előesti imákat. Szeretnék a templomról rövid történelmi visszatekintést közölni és odavetett néhány vonásban az építkezéssel megemlékezni.

Körülbelül tizenkét évvel ezelőtt Kisenev legtekintélyesebb embereinek egyike, Dávid Chiger építész felmért a rubelt ajándékozott egy modern zsidótemplom alapjait, amelynek a telke már egy imaegyesület tulajdonában volt, de kikötötte, hogy a templom az ő tervei alapján épüljön és igyekezett a nagy ősi ünnepekre randbehozni az istenbázt. Annnyira szívén viselte temploma sorsát, hogy a legaprólékosabb munkát is ellenőrizte. Az ajtóvasalások is csak az ő útmutatásai szerint készültek.

Egy alkalommal fölment az állványokra, hogy a kupola stukkóját nézze közelről. Lejövet lábai alatt egy deszka megcsuszott; a szerencsétlen ember egy pillanatig balanszírozgatott fönt, a deszka egyszerre lezuhant és utána David Chiger is. Összeszedt koponyáival, élettelen állapotban vitték a tragikus sorsu embert feleségéhez, aki a megrázó eset után hónapokig feküdt egy szanatóriumban. A szomorúság emlékét a templom belső falán nagy vörös márványtábla őrzi héber és orosz felirattal.

Külsőleg a templom nem mutat sokat. Utca néző frontjáról nincs bejáró. Három gömbölyű színes ablak pislog a természetes kupola alatt, oldalt két kisebb kupola díszleg és ha a front hosszabbja nem lenne beletisztázva két mozaik törvénnyel szövegnélküli formája, azt hihetnénk, hogy kisebbfajta görög keleti templom áll előttünk. Keskeny udvarra jut be az ember a templomba, amelynek előcsarnokából két oldalt széles lépcsőzet vezet a tágas és nyitott női karzatra.

A templom belseje bizánci stílusban épült, keskeny oszlopok sora három hajóra tagozza a világos, harantcsikus és keleties mintákkal festett harmonikus termet, amelynek frígysekrénye a többi kisenavi zsinagóga szent ládájától eltérően nem tarka díszleteivel, sással, ökörjelekkel akar pompázni, hanem a szimmetria egyszerűségével és méltóságával. A nagy ünnepekre fehér, csúszsálakkal gyöngyöden átszőtt brokátfüggőnyt helyeztek a szekrény elé, amelynek minden díszre egy kék selyemmel, zsolotári mondatokból kihimzett hátú csillag. Az adakozó neve, az adakozás alkalmán és egyéb cifrákódó öndicséret a csillag alatt van elmondva jó mélyen, úgy hogy itt az almemor egészen elföldi a szöveget, amire különben senki sem kíváncsi.

Az almemor mögött majdnem az egész templom szélességében fából való fekete korlát előtt áll a kórus. Egy földalatti szertartásteremből, vagy próbaszobából sorjában jönnek föl az énekesek és elhelyezkednek magasság szerint, mint az orgonasípok. Fekete baret mindegyik fején; hosszú felselyem talár hullámszik róluk, csak a kántor van fehérben, impozáns magas férfi, ahogy kezdi a Kol nidre imát, arra lett a gyülekezetnek, mert Zirelsohn főrabbi, aki, noha ebben a templomban is szokott imádkozni

és szónokolni, ezáltal a saját templomában buzdította híveit az ukrán menekültek támogatására.

A kántor és kórus énekére csak elragadtatással lehet gondolni. A modern templomi ének, amely sok kántor torkából affektáltan, hamis áhitatot kelten jön, Chajim Rottmann (ha emlékeztem nem csal, így hívják a kisenavi főkántort) ajkáról illuziót öbressz, művészi tökéletességgel, szívet markolóan ömlik. És a kórus ehhez van hozzáhangolva. Ilyenkor érzik az ember, hogy a zene mennyi igazsággal adja vissza multak lelkét, illanó örömeit, borongó fájdalomát. A Kol nidre néhány keleti üteméből a művészi éneken keresztül zsidó gyötrelemek szakadnak föl, zsidó vonalások jajonganak, zsidó vigasztalások szólnak.

De az Engesztelő nap előesti könyörgései között itt nem a Kol nidre emelkedik ki, hanem a hétszer megismételt „Jaane v' jomer szolachit” ima, amely szintén emelkedett hangon kezdődik, azután halkabbá válik, míg a hetedikézer mint drága, halk sóhaj a végtelenbe siklik. Egy ós-orosz és régi zsidó dal együttes motívumából van összefonva ez a csodamelódia; a hívők dudolva kísérik, báj és ártatlanság van benne, mint a gyermekkacagásban és derű és tisztaság, mint szerelmesek szemében.

Egy megrázó maskir

Jom Kippur napja áhitatos és oszónes. A templomok előtt kis csoportok, szegfűszeggel tűzdelt bírsalmát kínálgatnak egymásnak, az öregebbje hurokot szippant, hogy őrzi a főfáját. Asszonyok, leányok sétálgatnak; a templomokban és bethamid-rásokban; sok helyütt két istentisztelet van, egyik az ugynevezett pólis előcsarnokban, amely korábban kezdődött, mert olyanok imádkoznak, akik az éjszakai zsolotárok éneklésével töltötték itt és reggeli szürkületkor fogtak imába, a másikban kántor énekel és a kényelmesebb közönség imádkozik. Az előimádkozók és a hívek nem nagyon udvariaskodnak és egyik terem közönsége igyekszik tüdővel és hajlongással tulleitálni a másikat.

A délelőtti órákat egyik templomból a másikba való bolyongással töltöttem. Megnéztem a kratit rebbe beszhamáját, amelynek külső frontján törvénytábla keretű között öles héber betűkkel van kipingálva az egész *שְׁמַרְתֶּם אֶת הַבְּרִית*-ima. Bent néhány tudós a reggeli- és napközti ima közben talmudi vitét folytatott a frígysekrény előtti imahelyen, amely jóval szélesebb, mint a terem közepén álló almemor.

Igy van az minden oroszországi zsinagógában. Feltűnően díszes mindenütt a frígysekrény környéke; stílizált és színekben pompázó levelek, oszlopocskák, gyömböcsésbrák és virág, virág, virág. A virágok nagy szerep jut a kisebb templomokban; fűtőtávtány a plafonon a gipszből készült biedermaeres keszoru és közepen festett virágcsokor között a a testes nagy petróleumlámpa, ami kék-fehér fáttyallal van bevonva, mert az elektromos világítás óta használaton kívül van, de a stílus egysége miatt ott kell maradnia.

Dél felé, a halottakért való ima idejére eljutottam a régi, évszázados zsinagógába. Fönt a magában, szemben a frígysekrénnyel helyezték el a női karzatot; fölnezni fáradság és a nők hangja sem hallatszik le a távol magasból. Amellett a nők fönt a férfiak fölött, ami jelképesen is a fölénységet igazolja, vagy csak a férfiak udvariasságát. De nem erről van itt szó, szomorú dolgot kell leírnom, egy jelenetet, ami úgy megrázott, hogy most is a szívembe hasít és nem fogom tudni ez életben elfelejteni.

A nagytemplomban egy menekült odesszai kántor énekel, a régi Oroszország egyik híresége, Steinmann Josua. Szép, javakorabeli férfi, fehér süvegében, barna szakállában olyan volt, mint Áron főpap a régi metszeteken. Csak melleleg jegyzem meg, hogy a főünnepeken való énekléséért hatvan ezer lei tiszteletdíjat kapott.

Törölvasás után következett az elhunytak lelkidövéseért való ima, a maskir.

Itt az a szokás, hogy a templomszolga ima előtt kiküldi:

— Zugt jizkor!

— Mondjátok a maskir-imat!

A község elmondja az imát, halkán, elmélyedően, mint azt az ima természete megkívánja.

A kántor közben felmegy az almemorra. A község imája elhalkul, akkor szép tenorján esdön és panaszlón elkezdte:

— יְיָ אֱלֹהֵינוּ נִשְׁמַת כָּל קְרֻבָנוֹת אִיִּרְיָאָאָאָ

— Végy emlékezésedbe, ó isten, minden ukrán áldozatot!

Tovább nem folytathatta, mert a karzatról szivertépő sikolyok törtek föl és valósággal megrázták a holtvises falakat. Áldozatok feleségei, leányai, anyák, akiknek gyermekeit mérszárították le, törtek így ki a megemlékezés vad kinjában. A kán-

tor éneke is zokogásba fulladt, nem adhatok számot arról, ami azután történt, minden elborult előttem, az imahelyemen összeestem és a szomszédom jóságos fáradozására tértem később magamhoz.

Akkor fönt az imahelyről egy rekedthangu, kurtaszakállas, mérszárosnak látszó férfi darabosan és itt-ott dadogva apellált a zsidó szívekre, akiknek kötelességük, hogy most megmozduljanak. A beszéd után egy másik „gabbe” sorra szólította a templomban levőket, megkérdezővén tőlük, mit hajlandók adakozni a menekült komité pönztárába.

Kippur napját minden templomban a kenetes prédikációk helyett ezáltal az ukrán ügyvel tették épületessé.

A gabbe rámutatott az első sarokban egy zsidóra.

— Sechshundert! — mondta ez.

A taksáló mintha rosszul hallotta volna, összehuzta a szemöldökét:

Sechshundert sogt ihr? Sechshundert?

A másik hallgatott.

A gabbe erre öklöbe szorította a markát, a szemével szinte belefurt a másik lelkiismeretébe. A hangja remegett az indultól.

— A kinek hat milliója van, az mer ilyenkor százasokról beszélni! Aki könnyen, spekulációval ott-hont szerzett és vagyon, amiből gontalanabban elhet mind egy fejedelm, odadobhat egy olyan, hatszáz leit azoknak, akik egész életükben dolgoztak, kinlód-tak és a végén ezer szenvedés után hontalanokká lettek! Zsidó ember az olyan?

És az öklét odavágta az asztalra, hogy az egész templom belemergett.

Más helyen és más alkalomból durvaság az ilyen hang, de most a Biblia szocializmusának ereje és fönsége áradt belőle.

Megszégyentlten, mint azott kutya a milliómos fölözött, de nem mert a gabbe szemé közé tekinteni.

— Hát akkor taksáljon ön kedve szerint — szolt duszogva, de bocsánatkörően.

— Huszezer lei — szolt a gabbe és már egy másikra mutatott.

Ilyen munkát végeztek Jom Kippurkor Kisenewben.

Szabó Imre.

Gyilkosság Kolozsvár határában

— Az Uj Kelet tudósítójától —

Kedden délután véres gyilkosság történt Kolozsvár határában, az Apahida felé vezető országúton. Ebben az időtájban tartott hazafelé szekerevel Balogh István hatvenkét éves parasztagazda. Nem messze előtte haladt egy kendilónai gazda szekere. Mindketten a kolozsvári vásárról jöttek. Balogh István kissé ittas állapotban volt és szekerevel minduntalan az előttehaladó szekér saroglyájához férközött. A kendilónai gazda minden alkalommal figyelmeztette, hogy hajtson egy kicsit hátrább, vagy kerüljön oldalra, de Balogh nem fogadott szót és szekere rudját továbbra is a másik szekérbe irányította. Miután a többszöri intés nem használt, a kendilónai gazda dühösen megragadta a keze ügyébe eső löcsőt és teljes erejéből Balogh fejére sújtott. Balogh az ütéstől elvesztette eszméletét, lefordult a szekérről, a kendilónai gazda pedig sebés hajtással igyekezett a véres tett színhelyéről elmenekülni. Csak a később arra járó emberek próbálták meg Baloghot eszméleire téríteni, ez azonban nem sikerült, mert időközben belső vérzés folytán kiszívódott. A közeli lakosok jelentették az esetet a kolozsvári rendőrségnek, ahonnan dr. Hosszu tiszti orvos és Xantopol ügyész kíséretében egy rendőrtiszt szállt ki a gyilkosság színhelyére. Az esetről helyszíni jegyzőkönyvet vettek fel, azután bevitték Balogh holttestét egy tanyára, ahol felboncolták. A boncolás után a holttestet kiadták Balogh hozzátartozóinak, akik Kolozsvára szállították. A rendőrtiszt a boncolás befejezésekor egy rendőrrel átment Apahidára, ott azonban a gyilkost nem találták meg. Valószínű, hogy a kendilónai gazda valahol Kolozsvár környékén rejtőzik. A nyomozás tovább tart.

— Uj héber óvoda. Besztercéről jelentik: Az új héber óvoda most kezdte meg működését a városban. A legjobb családok ide küldték gyermekeiket. Egyidejűleg a cionista csoport kezdeményezéséből héber nyelvi és történelmi kurzusok is megindultak.

A románság hegemoniáját feltik egy új kormánytól

Hatvan kisebbségi képviselő jutna új választással a parlamentbe — November 5-től nem tranzaktálhatók a külföldi lei letétek

— Az Uj Kelet tudósítójától —

A naponként, sőt óránként változó politikai helyzet legújabb fordulata szerint az Averescu-kormány helyzete mégsem volna olyan válságos, mint ahogyan azt az ellenséki sajtó hirdeti. Erre enged következtetni Averescu tábornok legújabb nyilatkozata, melyet a többségi párt tegnapi értekezletén tett. Megerősíti ezt a feltevést Marghilomannek a király előtt tett az a nyilatkozata, hogy a liberális kormány egyenes provokáció volna a néppárttal és a parasztpárttal szemben. E két párt ilyen esetben kezét nyújtana egymásnak és a parasztság körében olyan agitációt indítanának meg, amely az ország belső rendjét könnyen veszélyeztethetné. Emellett, egyes erdélyi politikusok rámutatnak azokra a veszélyekre melyekkel az új választások Erdélyben járnának. A „Dacia” szerint Mihali és Bucsan Constantin úgy nyilatkoztak, hogy a mostani parlament feloszlása és új választások kiírása Erdélyben azzal a veszéllyel járna, hogy legalább hatvan kisebbségi képviselő kerülne be a kamarába, mivel a nemzetiségi kisebbségek, eddigi passzivitásukból kilépve megkezdtek a szervezkedést, amivel szemben nincs más orvosság, mint hogy a többségben levő románság hagyja abba a pártaskodást és egy szilárd politikai blokkban egyesüljön a nemzetiségi kisebbségekkel szemben.

A tegnapi minisztertanács, amelyen Averescu tábornok elnököt, Take Jonescu hosszabb expozét tartott a magyarországi helyzetről. Expozéjában rámutatott, hogy a Habburg-tragédia a nemzetgyűlés által megszavazott detronizáló törvényjavaslattal befejezettek tekinthető.

A külügyminiszter beszámolt a párisi jóvátételi bizottság munkájáról és közölte, hogy a bizottság magaévá tette a román követeléseket. Foglalkoztak azután a Banca Nationali ügyével és úgy határozott, hogy az ügy elintézését a bíróságra bizzák, amely meg fogja állapítani, történt-e szabálytalanság vagy sem.

Groza javaslatára, hozzájárult a minisztertanács a kolozsvári tőzsde felállításához. Ebben hozzájárultak ahhoz is, hogy Galacon is tőzsdét létesítsenek s erre vonatkozólag törvényjavaslatot terjesztettek a parlament elé.

A minisztertanács ezután a pénzügyi kérdést tárgyalta és a lei spekuláció ellen a következő határozatokat hozta: A bankoknál nov. 5-én este valamely külföldi bank (cég) számláján levő lei letét, vagy az ezen időpont után keletkező ily letét, újabb rendelkezésig nem képezheti tárgyát semmiféle tranzakciónak. Ezen összegeknek fizetési utalvány, kihitelezés átírás, csek vagy bármely más bankügylet útján még a banknál levő különböző számlákra való átkönyvelése sincs megengedve, csakis egy ellenőrző bizottság engedélyével, amelyet a Banca Nationala mellett állítanak fel. E bizottság 3 tagból áll és pedig: a kormány kiküldöttjéből, a Banca Nationala megbízottjából és az érdekelt bankok meghatalmazottjából. E bizottság csak azon esetben enged meg az átutalást, ha annak alapját egy reális export vagy áruimport képezi. Az ellenőrző bizottság rendelkezésére kell bocsátani az összes aktákat és igazoló irásokat úgy az átutaló banktól, mint az érdekeltek részéről. Nem szükséges felhatalmazás havi 100.000 leinél kisebb összegek kiutalására, sem pedig az országban levő idegen missziók részére teljesítendő fizetéseknél. A rendelkezés szigorú büntető szankciókat fűznek.

Im én aii li, mi li? Völm lö ahsáv, ómátaj? Teljesítse minden becsületes zsidó ember kötelességét a Keren Hajjeszóddal szemben!

Francia-török egyezmény Anglia ellen

Sulyos ellentétek Franciaország és Anglia között — Veszély fenyegeti Anglia mezopotámiai érdekeit — Lloyd George jegyzéke a francia kormányhoz

— Az Uj Kelet tudósítójától —

London, nov. 9. A kisázsiai probléma néhány hónappal ezelőtt már szakadékok támasztott Anglia és Franciaország között. Franciaország, mióta Konstantin király visszafoglalta trónját, keleti terveinek megvalósítására változtatott politikáján, cserbenhagyta Görögországot s a diplomácia minden eszközével Törökországot igyekezett magához láncolni. Ez a politikai terv voltaképpen

Anglia ellen irányult,

amely kisázsiai céljait a török birodalom szétarabolásával tudja csak megvalósítani. A francia terv a londoni keleti konferencián kilobbant, akkor azonban még sikerült áldozatok árán harmóniát teremteni a szövetségesek között. Anglia felállozta a felszőlizsiai német érdekeket, abban a reményben, hogy ezzel a francia diplomáciát

eltéríti angolelleses kisázsiai politikájától.

Nem ez történt. Már a kisázsiai háború alatt látható volt, hogy Franciaország nem nézi elfogultlanul a görögök és törökök harcát. Szimpátiája, amely bizonyos diplomáciai lépésekben is megnyilatkozott, nyíltan a törökök mellé állott. A görögök ezt a helyzetet felismerték és ennek tulajdonítható, hogy Gunaris miniszterelnök csak rövid ideig tartózkodott Párisban, annál hosszabb ideig Londonban, ahol behatóan tanácskozott Lloyd Georgeal és lord Curzonnal.

A nyilvánosság akkor még mítsem sejtett arról, hogy mit készítettek elő közben Párisban.

Most kipattant ez a diplomáciai titok és ismét az a helyzet, hogy az angol-francia szövetség a kisázsiai kérdésnél a legsúlyosabb krízis elé jutott.

Az angol alsóházban tegnap interpellációt nyújtottak be, amelyben kérdést intéztek az angol kormányhoz, tud-e a török-francia egyezményről? Az interpellációra Chamberlain válaszolt. Nem tagadta, hogy az angol kormány tud ilyen megegyezésről, de hangoztatta, hogy erről csak a legutóbbi napokban értesült hivatalosan. A megegyezést nem tartja aktuálisnak, az angol kormány meg fogja védeni minden körülmények között Anglia érdekeit. Az interpelláció kapcsán az angol sajtó élénken foglalkozik Franciaországnak ezzel az újabb diplomáciai sakkhúzással. Nem titkolja, hogy

ez az egyezmény sulyosan belevág Anglia mezopotámiai terveibe.

A „Daily Mail” szerint Franciaország nem adhat Törökországnak sem direkt, sem indirekt garanciát Szmirna és Trácia birtokára és nem tudja garantálni azt sem, hogy Konstantinápolyt a szövetségesek kiűrik. A „Manchester Guardian” határozottan felszólítja az angol kormányt, hogy kellő erővel tegye meg a szükséges lépéseket.

A szükséges lépéseket pedig már meg is tették. A párisi angol nagykövet ma átnyújtotta Briand miniszterelnök helyettesének Lloyd George jegyzékét. Ebben a jegyzékben az angol miniszterelnök kifejti, hogy az angolai egyezmény, amely Franciaország és Törökország között létrejött, különbékét jelent, ez pedig

ellenkezik a londoni egyezmény határozataival.

Az angol lapok az angol kormány első diplomáciai lépésével egyidőben azt írják, hogy az angolai egyezménynek titkos záradéka van, amely sulyosan érinti a szövetségi viszonyt.

E záradék szerint Franciaország kötelezte magát arra, hogy nem támogatja a brit kormányt semmilyen lépésében a törökök ellen.

Ennek a sulyos konfliktusnak a tisztázását megnehezíti az, hogy Briand jelenleg nincsen Párisban. A francia miniszterelnök ugyanis már megérkezett Amerikába, ahol partra is szállott. Briandot nagy ünnepek között fogadták. Az üdvözlésekre kijelentette,

első gondolata, amikor Amerika földjére lép.

azoké, akik vértüket és életüket áldozták az emberi jogokért és szabadságért. Briand fogadta amerikai sajtó munkatársait, akiknek interjú adott. Interjújában kijelentette, Franciaország egyetlen vágya, hogy elkerülje az újabb háborúk lehetőségét. De gondoskodni kell Franciaország biztonságáról, mert az a világ béke biztosítója. A francia küldöttség abban a reményben áll a zöld asztal mellé, hogy ott nem szavakban, hanem valóságokban fogják megteremteni a világbékét.

Elfogták a szenátusi merénylet tetteseit

Tizenöt ember letartóztatásban — Egy évig Oroszországban rejtőztek

— Az Uj Kelet tudósítójától —

Bukarest, november 10. A szigurancának tíz hónapi fáradságtalan nyomozás után sikerült lelepleznie azt a titkos terrorista szervezetet, mely különböző merénylettekkel állandóan veszélyeztette a közbiztonságot és letartóztatta ennek a szervezetnek összes tagjait, közöttük az elmúlt év december 8-án történt szenátusi bombamerénylet tetteseit is.

A nyomozásról és annak eredményeiről a következőket jelentik: Voinescu Romulusz, országos szigurancafőnök néhány hónappal ezelőtt elfogta Simion Mária ismert kommunizánót, aki azt vallotta, hogy a szenátusi merénylet közül ismer egyet, akinek különös ismertető jele, hogy félkaru. Ezen a nyomon elindulva Vintila Jonescu rendőrfelügyelő kinyomozta, hogy ez az egyén nem más, mint egy, a rendőrség által jól ismert veszedelmes kommunista és rovttmultu gonosztevő: Max Goldstein, alias Coca. Letartóztatása és kihallgatása után letartóztatták Willy Glottest, aki teljesen beismerő vallomást tett arról, hogy kik és hogyan követték el a merényletet.

Eszerint a merénylet értelmi szerzői Max Goldstein, Leon Lichtblau és Osias Saul, bűntársaik Constantinescu Alexandru, Lupu Goldstein, Paul Goldstein, Pepi Lichtblau, Julietta Holzmann, D. Parvulescu, I. Olteanu, Gelbert, Moskovics Ilie volt képviselő fivére, Stemberg, Pavel Toacenco, Bubnovsky és Sarabrier voltak. Utóbbi kettő a bukaresti egyetem hallgatója. Max Goldstein 30 éves kereskedelmi hivatalnok, államellenes bűncselekmények miatt 10 évi fegyházra volt ítélve. Osias Saul 20 éves politikus, Leon Lichtblau 22 éves jogász.

Hogyan történt a merénylet

Október 7-én Leon Lichtblau megjelent a szenátusban, ahol hallotta, hogy az elnök felszólítja a szenátus tagjait, hogy ezentul nem 3 órakor, hanem már 2 órakor jelenjenek meg az ülésteremben. Ekkor határozták el a merénylet idejét.

A merénylet végrehajtói Leon és Pepi Lichtblau voltak, akik lakásukon, a Stelei-utcában, elkészítették a bombákat. Innen 7-én este 9 kor a Baratziei-utcán át az egyetem felé indultak, amelynek aulájában a szenátusüléseket tartották. Az utcán találkoztak egy ismerőstükkel, akinek arra a kérdésre, mit visznek a zsákban, azt felelték, hogy az állomásra mennek, mert Jasiba utaznak. A Bratiannu-és Enei utcákon át eljutottak az egyetem hátsó részéhez és egy épülő házban át belopóztak az egyetem épületébe. Itt az emeleten keresztül a gyülesterembe jutottak. Az éjjeli őr hallott valami mozgolódást, de amint vallomásában előadta, azt hitte, hogy macskák járnak az

emeleten. Gyenge villanylámpátény mellett helyezték el az elnöki szék mögé a bombát. Hajnali 4 órakor beigazították másnap délután 2 óra 40 percre, a robbanásra, ami meg is történt.

A szükség

Miután a bombát elhelyezték, sikerült az épületből észrevétlenül kilopóznok és mindketten lakásukra mentek. Papi másnap külföldre utazott, ahonnan csak az elmúlt napokban érkezett vissza. Leon ellenben Bukarestben maradt és résztvett a merényletnek áldozatul esett Spiru Gheorghiu szenátorok az Uj Szent-György templomban lefolyt temetési szertartásán is. Azokat, akik megszöktek és akik Oroszországba menekültek, társaik nemrég értesítették, hogy semmi veszély nem fenyegeti őket és ezért Bécsen keresztül iamét visszatértek Romániába.

Magyarországból hozták a bombákat

A nyomozás során dr. Bianu, az erdélyi sziguranca főinspektora megjelent Bukarestben és Voinescunak, az okirályságheli sziguranca vezérigazgatójának előadta, hogy a váradi sziguranca jelentése szerint egy Bartha Árpád nevű fiatalember a román határon állandó kémszolgálatot teljesített a magyarok javára. Pár nappal a merénylet előtt több bombát hozott át a határon és azután ismét visszaszökött Magyarországra. Valószínűleg ezek voltak azok a bombák, melyeknek egy részét a szenátusi merényletnél felhasználták. De a többi bombák is szerephez jutottak. A Max Goldstein vezetése alatt álló csoport követte el a kisenevi vasuti bombamerényletet is.

A letartóztatásokkal kapcsolatban a bukaresti sajtó annak az aggodalmának ad kifejezést, hogy a sziguranca nyomozása nem egészen helyes uton mozog és kéri, hogy tényleg a merénylőket tartóztatták-e le.

• HIREK •

Az UJ KELET felhívásai:

Szerkesztőség	.. . . .	977
Kiadóhivatal	.. . . .	844
Zs. N. Sz.	.. . . .	558

— No légy a róka fejé, légy az oroszának farka. A rókafej a fufang, az oroszának farka az erő a régi zsidó allegóriában. A zsidó mult megfordította a kétféle szélét: többet erővel, mint fufanggal. A megújandó zsidó visszatér ehhez az igazsághoz. Az ész elkülöníti magát, az erő összeránt. Az Uj Kelet az összerántást hirdeti. Olvassátok és meg-erősödötök.

— A cochini zsidók. A kalkuttai „Englishman” jelentése szerint Muttocheryben egy öreg zsidó házában a falán óhéber felirásokat fedeztek fel. Az épület szorgos átkutatása során kitért, hogy az összes falak tele vannak héber írással. Az írásjelek legnagyobb része maláj, melyek a zsidóknak Cochinba való településével némileg megváltoztak, a többi betű óhéber, melyet a modern héber nyelv egyik ismerője sem tudott kibetézni. A ház tulajdonosa felkereste a madraai kormányt, hogy szakértőket küldjön ki, akik fényt derítsenek a cochini zsidó gyarmatosítás történetére.

— Isac Emil Nagyváradon. Nagyváradra érkezett a tárgyalásokat folytatott a hatóságokkal a román szintarsulat vendéglátka ügyében. Kijelentette, hogy a magyar közönség nem látogatja a színházat, a kávéházakat zsúfolásig megtöltik, a színház ezzel szemben üres. Véleménye szerint a magyar közönség nem kívánja a magyar színház működését. Beszél a színházi adókról is, melynek elengedését nem tartja keresztülvihetőnek és végül kijelentette, hogy több erdélyi színház játszási engedélyét megvonja, mert azok nivója nem felel meg a követelményeknek.

— A Haggibbor szombat esti táncestélye. Az első szombati táncestély sikere arra bírta a Haggibbor vigalmi bizottságot, hogy a táncestélyeket rendszeresítse. Legközelebbi táncestély november 12-én, szombaton este 9 órakor kezdődik az egyesület klubhelyiségében.

— A helyi csoportok és delegátusok figyelmébe. Az Erdélyi Zsidó Nemzeti Szövetség i meletlen felhívja a helyi csoportok és a delegátusok figyelmét a Nagy Intézőbizottság ama határozatára, mely szerint a határozatos hozzájárulásoknak legalább 30 százalékát a csoportok kötelesek minél előbb beküldeni, vagy a konferenciára a delegátusokkal beküldeni, mert ellenesetben a delegátusok igazolása nem biztosítható.

— Nem adnak ki több letelepedési engedélyt. A város illetőségi ügyosztályán azt az információt nyertük, hogy a városi tanács határozata szerint új letelepedési vagy illetőségi engedélyeket egyelőre, míg a lakásmiéria nem enyhül, nem adnak ki. A már beadott erre vonatkozó kérvények elintézését szintén függőben tartják. E rendelkezés által a város jelentékeny jövedelemtől esik el, mert ebben az évben félmillió lelt vett be Kolozsvár lakhatási s illetőségi díjak fejében.

— Szállodát épít a város. Kolozsvár városi tanácsa, dr. Pop Julian polgármester kezdeményezésére tárgyalásokat folytat egy modern szálloda felépítésére vonatkozólag. Ha a cég nem fogadná el a feltételeket, a város kölesönt fog felvenni s házi kezelésben építeti fel a négyemeletesnek tervezett szállodát a főposta háta mögötti régi malom helyén. Kiseb jelentőségű építkezést is tervez a város. A Farkas-utcai adóhivatal fölé két új emeletet huznak, hogy a város kibővült hivatalait el lehessen helyezni.

— Ghica herceg temetése. Megirtuk, hogy a Banca Natuinei csodje halálba kergette Ghica herceget, a bank elnökét és fő részvényesét. Bukarestből jelentik most, hogy Ghica Comanesti holttestét ma elszállították Moldvába, ahol Comanestiben helyezik örök nyugalomra. A gyászszertartáson a kormány képviselőiben Argetoianu belügyminiszter is megjelent.

— Az Ivriában szombaton este 7 órakor (neolog imaházban) Infeld Zwi, Jehuda Haléviről beszél.

— Aprópénzt követelnek a vasuti jegyváltásnál. Az egyes állomási pénztáraknál az aprópénzhasználatról kiadott rendeletet a tulajdolg alkalmazzák. Olyan összegeket is, amelyek a százas számhoz közel vannak, sőt kerek száz leles összegeket is aprópénzben követelnek. Az üzletvezetőségek ezt az eljárást kifogásolják és utasítani fogják a pénztárakat, hogy a rendeletet ne lépják tul.

— Az adóvallomások december elsejéig be kell nyújtani. A pénzügyi vezérigazgatóság az adókötelesek tudomására hozza, hogy az új adóörvények értelmében mindenkinek érdekében áll, az 1921—1922 évi adókövetéshez szükséges jövedelem- és vagyonbejelentést 1921 december 1-éig az összeiró bizottságoknak átadni. Ezek a bizottságok községekben a községházán, városokban pedig házról-házra járnak és minden szükséges felvilágosítást adnak. A bejelentési nyomtatványok az adóhivatalnál beszerezhetők. Aki nem adja be a bejelentést, hivatalból lesz megadóva, adójukat ötven százalékkal felemlik. A bejelentés elmulasztása még 1000—1500 leig terjedhető bírságot is von maga után. Oly esetben, amikor a kincstárt megrövidíté szándékkal valamely vagyont szándékosan eltitkolnak az adó kétszeresével és még 1000—20.000 leig terjedő bírsággal és 3—5 évig terjedő elzárással is fogják sújtani. A bejelentés beadásának kötelezettsége alól senki sincs felmentve: azok az alkalmazottak sem, ki nek adóját hivatalból vonják le. A volt, vagy a jelenleg is állásban levő köztisztviselők kötelesek egyszerű papiroson egy külön nyilatkozatot is beadni, melyben vagyonuk eredetét részletesen indokolják.

— Moscovici képviselőt nem engedik szabadon. Az 1920. októberi nagy sztrájk alkalmával letartóztatták Moscovici Ilie szocialista képviselőt. Azon a tárgyaláson, amelyen a sztrájk résztvevői felett ítélték, Moscovici öt évi fogházbüntetést kapott, ezt azonban később, kegyelmi uton, egy évre változtatták. Moscovici a jilvai fogházban tölti ki büntetését, amely december elsején véget ér. Mint Bukarestből jelentik a Damiannak, Moscovicit nem fogják szabadon bocsátani, mert megtalálták nála egy Rakovszky ukrán szovjetelnök által két évvel ezelőtt hozzáintézett levelet, ami állítólag, kompromittáló tartalmu és újabb vizsgálatot tesz szükségessé.

— A Zsidó Nőegylet Napközi Gyermekotthona. A Kolozsvári I. Jótékony Nőegylet Napközi Gyermekotthona november hó 1-én megnyitott a nemrég megvásárolt saját házában Calea Victoriei 85. szám alatt. Már eddig 80 gyermeket irattak be az Otthonba. A pénz- és természetbeni adományok szépen folynak az intézmény javára. Legutóbb Léderer Albertné, Somogyi Miksa és Jakobi Mózes buzgólkodása folyán nagyrterékű hozzájárulásokkal gyarapodott az Otthon. Winkler Mórné lelkes buzgólságával díjmentesen biztosítani tudta az Otthon husszükségletét. A helyiségek fokozatos felszab. duálásával párhuzamosan, foglalkoztató műhelyt is fognak megnyitni szegényorsu zsidó anyák számára, valamint árvaházat leánygyermek részére. Az Otthon ünnepélyes megnyitása Kolozsvár egész társadalma bevonásával későbbi időpontban fog végbemenni. Az Otthon elnöksége különösen a gazdálkodással foglalkozókat kéri, hogy természetbeni adományukat az Otthon felé megjelölt telkére sziveskedjenek minél nagyobb mennyiségben küldeni.

— Nem internálják az Erdélyben élő ukrán menekülteket. A belügyminiszter elrendelte, hogy az ukrán-zsidó menekülteket, akiket itt internáltak, bocsássák szabadon, amennyiben azok Erdély területén tartózkodnak. A 12 N. Szövetség központi irodája (Cluj, Szentlélek u. 1 sz.) együttesen kívánja a menekültek ügyét elintézni és ezért felszólítja az összes erdélyi zsidó hitközségeket, vagy más testületeket, hogy közöljék mind azoknak az internált zsidó menekülteknek személyadatait, akikről tudomással bírnak.

— A nagyváradai Hitelbank valutaügye. Az Uj Kelet november negyedik számban megjelent „Huszmillióval büntették meg a nagyváradai hitelbankot valutacsempészes miatt” c. közleményre azt a helyreigazítást kaptuk, hogy a hír nem felel meg a valóság- nak, amennyiben az intézet valutacsempészet- tel soha nem foglalkozott s büntetve sem ezért, sem egyébrt soha nem volt. Megjegyezzük, hogy a szóbanforgó hirt a Damiau távirati iroda jelentése alapján közöltük.

— Rendőrségi hírek. Seidler Lujza str. Elisabetha 16. számú lakos bejelentette a rendőrségen, hogy ezer lelt elloptak tőle. — Schreiber Mártonné Mielul Alb-i lakos kótezer leles lopásról tett bejelentést. — Cornelia Sava str. Decobal 20 számú lakostól hétezerhétszáz lelt loptak el. — Carolina Podorut Akácia-utca 42. számú lakos nyolcszáz leles lopás miatt tett panaszt.

November 21-én lesz a soproni népszavazás

Bécs, november 8. A soproni népszavazás november 21-én lesz. Az antantcsapatok előzőleg megálljt a népszavazás területén kívül eső nyugatmagyarországi városokat és községeket, hogy a szavazás színhelyére senki ne mehessen. Ausztria bizalmatlansággal viseltetik a nyugatmagyarországi antantbirotség iránt és ezért demarsot intézett a népszöveisekhez.

Zsidók! gondoskodjatok a Kaddis-
tökről! Adakozzatok a Tarbutra!

KOZGAZDASAG

Felfüggesztik a vagyonadót. Tekintettel arra, hogy a fényzési és üzleti adóból eredő bevétel a legoptimistább várakozásokat is felülmúlták, továbbá, mert a tervezett volt vagyonadó miatt a gazdagok nagyrésze külföldre vitte vagyonát, a kormány elhatározta, hogy a vagyonadó életbeléptetését felfüggeszti. A „Dimineața” értesülése szerint a Monitorul Oficial egyik legközelebbi száma nyilvánosságra hozza az erre vonatkozó minisztertanácsai jegyzőkönyvet.

Valutapiac:

Bécs, nov. 10. Lei 32-30, dinár 6000—, dollár 6090—, belga frank —, francia frank 438—, svájci frank 1138—, holland forint —, dán korona —, jugoszláv korona —, norvég korona —, svéd korona —, szokol 65—, magyar korona 570—, leva —, lira 248—, márka 22-50, lengyel marka —, font sterling 28600, rubel —

Prága, november 10. Lei 58—, dinár 102-75, márka 33-60, leva 50—, svájci frank 1732-50, norvég korona 1273-50, dán korona 1693—, svéd korona 2110—, lira 286—, francia frank 873-50, font sterling 386—, dollár 93—, osztr. kor. 125—, holl. for. 3253, belga frank —, lengyel marka 237-50, magyar kor. 845—

Berlin, nov. 10. Bukarest —, Amsterdama —, Brüsszel —, Kristiania 3471-50, Kopenhága 4420-55, Stokholm 5694-80, Helsingfors —, Róma 1048-50, London 981-50, Newyork 252-74, Páris 1788-90, Zürich 4593-30, Madrid —, Bécs 373—, Prága 279-70, Budapest 2622.

Zürich, nov. 10. Bukarest 325—, Berlin 205—, Amsterdama —, Newyork 533—, London 3100—, Páris 8870—, Milano 2230—, Brüsszel —, Kopenhága —, Stokholm —, Kristiania —, Madrid —, Prága 580—, Budapest 47-50, Zágráb 180—, Buenosayres —, Varsó 17—, Bécs 18—, osztr. lek. kor. 12—

Budapest, nov. 10. Lei 637—, napoleon 4160—, font sterling 4850—, leva —, dollár 1200—, francia frank 9050—, márka 438—, lira 5350—, osztr. kor. 2262-50, rubel 55—, szokol 1245—, svájci frank 2400—, dinár 1100—, lengyel marka 33—

SZÍNHÁZ

HETI MŰSOR:

Péntek: A nagyvenéves asszony. (Ujdonság, 2-odszor. Rendes helyárakkal. Napibérlet 45. szám A.)
Szombat: Othello. (2-odszor. Operahelyárakkal. Operabérlet 8 szám. Előadás kezdetén a nézőtérre vezető ajtókat bezárják.)
Vasárnap d. u.: Leányvásár.
Vasárnap este: Piros bugyellár. (Uj szereposztással. Szentgyörgyi István félépítésével. Általános bérletárakkal. Rendes helyárakkal.)
Hétfő: A nagyvenéves asszony. (Ujdonság, 3-odszor. Rendes helyárakkal. Napibérlet 46. szám B.)
Kedd: Othello. (2-odszor. Operahelyárakkal. Napibérlet 47. szám C. Előadás kezdetén a nézőtérre vezető ajtókat bezárják.)

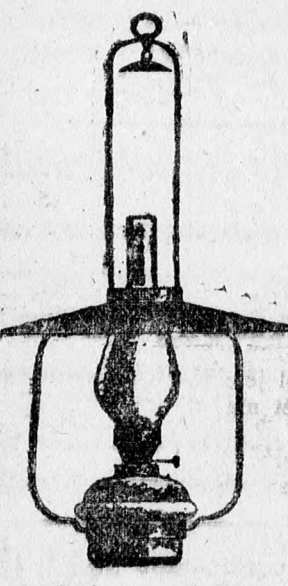
A műsorra tűzött előadások jegyei előre megváltathatók a színház pénztáránál.

Színházi iroda hírei:

Offenbach. Az évad igazi nagy szenzációjának, az Offenbach operettnek bemutatása következik most az ujdonságok rendjén. — Rendkívüli becsapással készül reá a színház is, a szereplők is. Fel fognak csendülni a Hoffmann meséi, a Szép Heléna, Orpheus az alvilágban, Gerolsteini nagyhercegnő soha el nem évtű melódiai igen érdekes, hangulatos mese keretében. Ragyogó új kiállítás kéri a színház máhelyoiben az új operettnek, amelynek színpadi próbái serényen folynak már izso kikötés rendezése és Stephanides karnagy vezénylése mellett. Holnap már közölni fogjuk a premier napját s azt már előre jelenthetjük, hogy hétszer egymásután lesz kitzve az Offenbach s mind a hét előadásra már vasárnap reggeltől lehet megváltani a jegyeket. — Leányvásár és Piros bugyellár. Vasárnap délután olcsó helyáras, este rendes helyáras előadás lesz a színházban. Délután fél négykor a Leányvásár c. Jacobi operettet adják, este fél nyolckor pedig a leghíresebb népszínművek egyike, a Piros bugyellár kerül színre Aggházi Melindával Török bíróné szerepében, Szentgyörgyi Istvánnal, Peták káplár szerepében és Réthelyivel, Csillag őrmester szerepében. — Othello. Szombaton este második (operabérletben), a jövő kedden pedig harmadszor (rendes napibérletben) kerül színre Verdi hatalmas, óriási sikert aratott operája, az Othello. — Nagyvenéves asszony. Wachhauser és Renillard izgalmas cselekményű mély hangulatu új drámájának a Nagyvenéves asszony-nak ma este az első, holnap a második és hétfőn a harmadik előadása

A mozgóképek műsora: Apolló-mozgó: Pénteken óriási filmszenzáció, az Ufa-gyárak nagyszerű ujdonsága, Gölem története, képek egy régebbi prágai krónikából, filmre irta és a címszerepet játssza, a német filmszínészek legelsője, Paul Wegener, a női főszerepben Saimanova Lydia jelenkedik. A közismert Gölem-legendát elevenedik meg szemünk előtt, az ősi Prága, a Ghetto s a misztikumot kedvelő császári udvar. Szombat, vasárnap a Pathé-gyár bájos vígjátéka, Osborne házasságközvetítő, Főszerepben Mária Osborne és a hű barátja, Afrik. — Uránia-mozgó: Pénteken, csak egy napig, Csekkhamisítók, érdekes, mozgalmas amerikai bűntényi történet, egy csekkhamisító banda tettei, melyeket egy mesterdetektív leleplez és a törvény kezére juttat. Szombat, vasárnap, szenzációs Atlantic-film, Második én, a kettős élet misztikus problémájának izgalmas, irodalmi stílusban megfilmesítése. — Egyetem-mozgó: Péntek, szombat, a budapesti Star-filmgyár nagyszerű filmje, A gyermek-sív, Montgomery világhíres gyermekregénye filmen. A tragikus sorsa Humfrey fincska, gyermek-szerepét, a kis Szóci Ferkó alakítja. Véghetetlenül megrható mese, szülők és gyermekek, el ne mulasszát megtekinteni. Vasárnaptól, ugyancsak a Star-gyár remeke, Nászéjszaka, dráma, főszerepben Lenkoffy Ica, Petrovich Svetislav. Vasárnap délelőtt nagyszerű gyermekelőadás, Afrikai utazás és vadászat.

Főszerkesztő: DR. FISCHER JOZSEF
Felelős szerkesztő: MARTON BRNO
Kiadó: KADIMA kiadóvállalat részv.-t.
 Szerkesztőség: Galis Reg. Partinád (volt Párisi Jász-ut.) 43.
Kiadóhivatal: Szentlélek-utca 1/a.
Előkiadó-hivatal: Nagyvárad, Deák Ferenc-u. 9. Arad, Str. Alexandri 1. Szatmár, Bathányi-utca 24. sz.

Függőlámpák, falilámpák és mindenféle világítási cikkek.

Préselt üveg árúk

ornament lámpa, ablaklapoz

valamint kristályfehér, csiszolt és festett üveg árúk és porcellán árúk rakliron vannak.

Kérjen árajánlatot Komlós Testvérektől!

Oradea-Mare — Nagyvárad

FRÄNREL ENÄNUEL és KLEIN SÄMUEL
kézműváru nagykereskedése
 1196 Cluj, Piata VII. Mihail (v. Saech-ter) 34 Dick-ház.

Háboru előtti minőségű

fekete és sárga

Börzsirt

szállítunk 20-as csomagolásban

BÜRGER ALBERT vegyészeti gyára
 Targu-Mures — Marosvásárhely

Ujrafoncsorozás!

Finntükrök gyártása!

PÉCHY ÉS TÁRSA
MODERN ÜVEGCISZOLÓ és TÜKRÁRUGYÁR

üzemét ORADEA-MARE (Nagyvárad) Str. Saguna (Kapucinus-u) 20 sz. megkezdte

Minden méretű és minőségű tükrök, buterüvegek olcsó árakon megrendelhetők.

KÉRJEN ÁRAJÁNLATOT!

Nagymennyiségű lámpaáru, cseh táblaüveg, karlsbadi porcellán és Dittmár-féle lámpaáru érkezett.

DEUTSCH K. I.

üveg és porcellán nagykereskedés r. t.

Oradea-Mare — Nagyvárad,
 Str. Nicolae Jorga (volt Zöldfa-utca) 4.
 Telefon 71

Pontos és szolid kiszolgálás!

Megérkezték a

„HERCULES“

cipőáruházba Str. Reg. Ferd. 5

nagy választékban női- és férfi cipők

Lámpaáru, fehér lámpa-csővek, kristály-fehér csiszolt üvegarúk, hőkörös palackok, demifonok legelőnyösebben beszeresethetők

Ausländer Testvéreknel Cluj,
 Piata H. Viteazul (v. Széchenyi-tér) 39.
RE-GRÓS! Telefon 9-54. RE-DETAIL!

A BÉCSI DIVAT SAISON-UJDONSÁGAI

MEGÉRKEZTEK

VELOUR
 BUVETTIN
 HOMESPUNS
 SHETLAN
 GIAPJU TRICOT
 SHOTIS
 VELOURCHIFFON
 ANGOL RUHA-BÁRSONY
 CREP DE CHIN
 CHARMANT
 MAROSEN
 CREP GEORGET
 FANTASIE

AZ ÖSSZES DIVATSZINEKBEN

OLCSÓ ÁRAK!

GRÜNWALD ÉS STEINER
 NŐI DIVATKÖLÖNLEGESSÉGEK ARUHÁZA
 CLUJ, PIATA UNIRII No. 12

Néhány órai munkával

szép keresetre tehetnek szert ügyes, agilis fiatal emberek. Személyes jelentkezés kiadóhivatalunkban délután 3—5 óráig

APRÓHIRDETÉSEK

Megy és ára 1 lei. Vastagabb betűvel a le.
Legkisebb apróhirdetés ára 10 lei.

Keresünk fizetési alkalmazásra — elsősorban gipszöntő, korongoló és formázó munkásokat. — Uzielle Ceramiche societate anonima Veresmart, posta Ocna-Murasului, 2684-I

Fokhagyma eladó Arpád-ut 42 sz. Sörgőzöcske Schwartz, Str. Rada 3. — Telefon 12-18.

A világhírű

Kerpel kávéfinomító
Kerpel szappan
Kerpel Bébészappan
Kerpel hintőpor

kapható kicsinyben és nagyban

Róza nagydrogeriában Cluj-Kolozsvár, Piata Unirii 28 Május kir. 160 — 1266

Gubacsot legmagasabb árban vesz a Sámson börgyár, Gyufagyár-utca 1 szám. — Telefonszám 386.

Keresek azonnali belépésre önállóan dolgozó papírkereskedő segédet. Ajánlatokat az eddigi működés megjelölésével kérlek. — **Lauer Vilmos** könyv-, papírkereskedése és könyvnyomdája, Deva.

Zongorák:

rövid kereszfúros, — pianinók, perzsa-szónyegek, antik butorok és porcellánok jutányosan kerülnek eladásra

Sternberg zongorakereskedő
ORADEA-MARE, STR. LĂSELO-YER 2

„AGRICOLA“

Általános Román Biztosító R.-társaság Bukuresti

Alaptőke: 10,000.000 lei

ERDÉLYRÉSZI VEZÉRKÉPVISELŐSÉG

Cluj, Str. N. Iorga (v. Jóhai-u.) No. 11 (saját házában)

valamint alant felsorolt ügynökségei és az ezekhez beosztott ügynökök mindegyike előnyös feltételek mellett átveszi a miniszteri rendelettel további működésükben felügyeltt magyar, német és osztrák eredetű társaságoknál eddig elhelyezett összes ágazatbeli biztosításokat.

FÜGGŐNKSÉGEK: Cluj: Str. Regina Maria 1-3 sz. Banca Centrala, Oradea-Mare: Str. Reg. Ferdinand 7. Hillinger és Ilyés bankháza. Sianleui-Silvaniei: saját regiben (Kereskedelmi bank épületében.) Satu-Mare: Piata Victoriei 6 sz. Banca Romana. Sibiu: Str. Marmatiel: Pécsi és Fried építési vállalkozó cég. Targu-Mures: Pototky Péter, Str. Calarosilor No. 17. Bistrita: Marosvásárhelyi Takarékpénztár fiókja. Sf.-Gheorghe: Dr. Kupfersch Armin ügyvéd. Cristur-Secluse: Székelykeresztúri Takarékpénztár R.-T. Brasov: Iosif Lányi, Str. Lunga No. 15. Lupeni: Fried Majer.

Csak egy ut vezet az ország, egyszemélyes pártatlan hatáson

HIGHER BOSBORSZESZ

Kapható mindenütt!

Gyártja: „HIGHER“ Keményházi és Vegyészeti Gyár Cluj — KOLOZSVÁR

Szőrme bundákban — és különféle szőrmékben nagy választék

Megrendelés, átalakítás és festés minden mennyiségben — vállalkozás

S. EIGENSTÄDTER & Co. szőrme- — szőrmeárnyalóház Cluj, Vict. (v. Kossuth L.-u.) 2. Tel. 1-49

Pendele & Rivett

volt

Joh. B. Eliron & Sons
LONDON

nagyromániai vezérképviselőt.

H. R. KENT

Galati, Str. Domneasca 13

Csak nagyban!

A lei emelkedésének hatása előidézte a szövetaarak csökkentését

Angol szövetek

legfinomabb minőségben, direkt Londonból

Bucuresti, Str. Academ. 45
FÜGÖK: Coraauti, Tempelgasse 4
Chisinau, Mihailovsca 60

Felhívjuk a t. előfizetőink

és elobarátaink figyelmét

azon kellemes helyre-tünkre, hogy olcsón és pontosan mindenféle nyomtatványok, üzleti könyvek, - meghívók, címkék, levelepapírok, névkártyák kiadóhivatalunkban megrendelhetők — Kívánatra árajánlattal rendelkezésre állunk :-:

As Uj Kelet kiadóhivatala

Üzletáthelyezés!

Hochteill 1920c bérkereskedését áthelyezte Piata M. Vit. (Széchenyi-tér) 13. alá. Wertheimer-ház

Jön a tél! Legfinomabb Jön a tél!

rum- és likőresszenciák

minden háztartásban nélkülözhetetlenek. Különösen ajánljuk pártatlanul

finom és zamatos rum esszenciánkat

BÜRGER ALBERT vegyészeti gyára Targu-Mures — Marosvásárhely

A Temesvári Gyapjúipar Rt.

kolozsvári fióküzletében:
Gal. Viktoriei (Kossuth Lajos u.) 24
eredeti gyári áron kaphatók:
férfi- és női gyapjuszövetek
Eg-gros és en-detail!
HARISNYAÁRUK EN-GROS!

DOMBRIA

2607-I készít és elad, vagy mosott gyapjuért kicserélhető „homes pune“ elsőrendű uri- és női divatszöveteket Gyári raktár: Rudolf-ut 22

FERENCZ JÓZSEF KESERŐVIZ

1 láda (60 7) 10 üveg vételnél

nagyban 180.— lei

„KAPHATÓ: SEGESVÁRY és TÁRSAI cégnél CLUJ — KOLOZSVÁR

„Malissát“ kéri, ha finom cukorkát akar!

KRISTÁLY

Fest, tisztít. TELEFON 500, 11-21

Rottmann Károly és Tsa

részv. társaság

Timisora IV. strada Iancu Vacarescu (Bem-utca) 14.

Szesz-szabadraktár, szeszdenaturáló telep. Szilvórium- és törkölyfőzde, rum-, likőr- és konyakgyár :::: Bornagykereskedés

Paplan, matrac, ágynemű készen és rendelésre legolcsóbban

1948 **Stern-nél Cluj,** Bocskay-utca 9. szám szerezhetők be

Szilágyi Eleonora R.-T.

Ajánlja: likőr, rum különlegességeit. Elsőrendű pezsgőt és borait. 1210 Szesz nagyraktár

Ha Brassóban jár, ahol állandóan a legjobb minőségű és legolcsóbb saison cikkek vannak készletben

ne mulassza el megtekinteni Klein József és Fia

női- és férfidivatáruházuunkat, Brassó, Kolostor-u. 24. R. kath. templommal szemben